

Forfatter: Blicher, Steen Steensen

Titel: Noveller

Citation: Blicher, Steen Steensen: "Noveller", i Blicher, Steen Steensen: *Noveller*, udg. af Esther Kielberg ; Henrik Ljungberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 348. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-blic03val-shoot-idm140515385692048/facsimile.pdf> (tilgået 08. marts 2024)

Anvendt udgave: Noveller

Juleferierne

Trykt første gang i SN IV (1834). Oprykt i G&N III. Om varianter: se SSk XIX, 205f. Om novellens særlige tekstrifforhold, se Hans Brix: *Blicher-Studier* (1916). Om modeller for visse af personerne i *Juleferierne*, se SSk XXIX, 210f.

- 151** *Titlen: juleferierne*: efter lat sprogsbrug flertal, altså = juleferien. SN har undertitlen (*Af en gammel Skolemands Erindringer*). – *Thalia(s)*: Terpsichore(s), Euterpe(s): skuespillers, dansens og musikkens muser. – *Figaro* (...): Molinasko: selskabsdans; hhv. kolonnedans med vals og mellemdans. – *uet mig*: ghædet mig. – *Karamennaad*: se n.t.s. 93. – *etiam*: lat hvile, frihed. – *Ulvedal*: formentlig høregården Ulstrup ved Langaa, ca. 15 km fra Randers. – *Duodecimuge*: bog i meget lille format (med 12 blade i arket). – *Gelen*, C.F. (1715-1769): ty. fabeldigter. – *Concordoen*: vicerektoren. – *Hører(ne)*: lærer. – *bona officia*: lat. venlig indflydelse. – *Tredie Lectievenen*: lærer, der underviser på tredie klasseniv. T. nævnes dog s. 154 som deltager i turen – et ex. på teksts unojagtigheder. – *Slyggerids*: skitse.
- 152** *Quartseundem*: kvart årh. – *Horats* (65-8 f.Kr.): rom. digter. – *Toccategli*: brætspil, hvis regler er forklaret i Hans Brix: *Blicher-Studier* s. 95; *Husken* (...). *Marschen* (...): gik over: spilleudtryk fra t. – *Principius*: lat. befalingsmand i den rom. hær. – *hiberna*: lat. vinterlejl. – *jacta est alea*: lat. terningen er kastet; Cesars ord, da han år 49 f.Kr. gik over floden Rubicon. – *Quintus*: lat. den femte. – *at Man ikke kan see Folk* (...). *Tænderne*: ses hos Peder Laale i formen: *Man kan ej se en mand længere end til tænderne og i et par var hos Peder Syv, 5007 (Danmarks gamle Ordsprog VII:1 (1983))*. – *Laconene*: antikt gr. folkeslag fra landskabet Lakonien på SØ-Peloponnes. Ordet «laconisk» refererer til L. – *Terents* (ca. 195-159 f.Kr.): rom. komedieforfatter.
- 153** *ira amantiū amor est integratio*: er fra Terents' komedie *Andria* III, 3. – *De æ Loun*: jy. det er logn. – *Når Kattene ryges* (...): lat. Når kattene rives (...). Peder Syvs ordsprog fortsætter: får de unger. – *Travestering*: komisk gendigning. – *Quintianernes eleverne* i femte lektion (klasse). – *kom tomhændet* (...): Gaver til lærerne blev forbudt 1809. – *Go din Vej! din døue Slog!* (...): jy. gå din vej din doyne loramel. Jeg gider ikke se dig for mine øjne. – *Eenspanderfrakke*: endrættet frakke. – *communicerede*: gik til akters. – *Quartus*: lat. den fjerde. – *Libationer til Fader Eran*: (drirk)ofre til vinguden.
- 154** *holde Lyset*: være skydeskive for vitthigheder. – *Tertius*: lat. den tredje. – *gjorde* (...): med: deltog i det samme som andre. – *lange*: nå.
- 155** *Uhevandt*: ovant. – *Ossians Carthon*: B. udgav 1807-1809 en overs. af den irske sagfigur, skjalden Os digte. Den omtalte scene fra epos'et *Carthon* ses i SSk II, 129. – *Ørmens Vej i Lufien* (...). *Kvinde*: Ordspr. 30,19. – *Vers af Ovid* (...): det sorte Hw. kan være fra *Tristia* (III, 10), som Ovid (se n.t.s. 8) skrev i sin landsflygtighed ved Sortehavet.

- 156 *Fjærdningmøl*: se n.t.s. 35. – *sodales!* (...); *Aeneiden* I, 203. – *Virgil*: se n.t.s. 82.
– *Vænning*: se n.t.s. 33. – *Slag*: spor.
- 157 *Natter*: nadver, aftensmad. – *Springgaas*: legetøj, lavet af gæseskrogets brystben. – *infandum* (...); *Aeneiden* II, 3. – *Aeneas* (...); *Dido*: Æ., helten i *Aeneiden* og if. saget grundlægger af Romerriget, forelskede sig i dronning D.
- 158 *Leporem* (...); Horats (se n.t.s. 152); *Sativer* I, 2, 105. – *Lyteholder*: se n.t.s. 154.
- 159 *pax!*: lat. stille! – *Domine confrater*: lat. hr. medbrøder, kollega. – *den Stjerne*, som stede (...); formentlig Venus.
- 160 *satte af*: se n.t.s. 15. – *klippede med Ørene*: bevægede ø. (om dyr). – *holdt* (...); *paat*: sigtede på. – *macte* (...); fra den rom. historiker Titus Livius' *Ab urbe condita* (lat. «Frø byens grundlæggelse») VII, 36, 5. – *firmerude*: se n.t.s. 66. – *hurle(nde)*: kredse eller flokkes (om vilæt).
- 161 *jam ad* (...); Livins (se ovf) VIII, 8, 11. – *perfecto*: lat. sandelig – *naabtes af*: se n.t.s. 101. – *Pudler*: egl. fejlslag i kegelspil – *Flause*: dumhed. – *Saat*: afdrivning (= gennemsøgning) af jagtcomræde.
- 162 *Retsommed*: stillærdig glæde. – *Otium est* (...); omskrivning af *Otium est pulvinar diaboli* (se n.t.s. 7). – *den frømme Skjelm* (...); *Aeneas* (*Aeneiden* IV, 166 f.). – *Maxime*: læresætning. – *magiske Lygte*: trykelygte; (tidl.) lysbilæddapparat. – *Læsübinationer*: nærestudier. – *Timainformationer*: undervisningsstimrer; især om privatundervisning.
- 163 *Palier*: poller. – *den Selv*: om værtsparet.
- 164 *lernere* (...); Horats: *Epistler* II, 2, 209. – *und immer weiter* (...); af den ty. digter G.A. Bürgers (1747-1794) ballade *Lenore* (1774).
- 165 *Sengebaandet*: reb med håndtag over sengen til at rejse eller vende sig mod. – *abide Breve*: breve stilet til én person, men med alment sigte. – *støte Philologicum*: en universitetseksemnen. – *hun gjorde mig godt* (...); Ordspr. 31.12.
- 167 *benuet*: beklemt.
- 168 *Continenital*: person, man deler værelse med. – *adjungeret cum spe successus*: lat. tilknyttet som medhjælper med håb om at blive efterfølger. – *Herrdygden*: se n.t.s. 124.
- 169 *nam*: forstod.
- 170 *Nej Katten ryw me* (...); jy. Nej katten rive mig, om jeg gør, så skal jeg for gå hjem. – *komm'en for Skade*: blevet gravid udenfor ægteskab. – *A vil*, *Katten ryw me* (...); jy. jeg vil, katten rive mig, ikke bytte med ham, om jeg så skulle vinde hele Ulvedal. – *Skjel*: ret. – *Rundar*: runde.
- 172 *kvinkelere*: ironisk: synge, kvidze. – *Aarels sidste Blomst*: sangen *Last Rose of the Summer* af den irske digter Th. Moore (1779-1852), gengivet ndf. i Bs fri oversættelse.
- 174 *hætted*: næsten. – *Française*: selskabsdame.
- 175 *Speie*: todaler-mont. – *bar* (...); *Bem* (...); *i Kirke*: dvs. hun var gudmoder for dem. – *Natytiske*: natligt sceneri (om maleri).
- 176 *flan*, *plat*. – *Stadtmusikantens*: se n.t.s. 91. – *atheniske*: kraftslosc. – *me*:

- barsk. – *Apollo*(s); if. gr. mytologi bl.a. musikkens gud. – *Vær velkommen!*
i Heibergs *Indtog*: P.A. Heibergs (1758-1841) syngestykke *Indtøger* (1791),
1, 1. – *Slaae* (...): *Betæn* i *Hartkorn*: gør spileregranskabet op, afslut spillet.
- 177 *snorrande*: hændende. – *Assessor(en)*: medlem af ret, bestående af flere dommere.
- 178 *Røst*: linedanser, der var på turné i Danmark i 1827. – *Skibstræ*: sejlbærende stang, anbragt vandret på mast. – *Concermester*: dirigent.
- 179 *encores*: gentageiser.
- 180 *Belevenhed*: se n.t.s. 125. – *Sølvmor*: silke med indvævede sølvtråde.
- 181 *bræmmede*: prangende. – *gæste*: uitæte. – *Borlager*: tagrørene. – *det sidste henvisnende Skud*, dvs. Comtessen; kan referere til en frk. Scheel, den sidste efterkommer af slægten S., der havde ejet Ulstrup i Århundrede. Hun døde 1835. – *Helleniens blinde Sanger*: Homer (se n.t.s. 102). – *Menneskets Årt* (...): frit citat efter *Bladen VI*, 146-149. – *Materien*: emnet. – *Bille*: kortfattet brev.
- 182 *Zephyr*: vestenvind. – *Hvad er Skønhed (...)*: *Kærlighed*: fodnote i 1834-udg. – *Pygmalions Galatheia*: if. gr. mytologi formede P. en kvindestatue så smuk, at han forelskede sig i den; på hans honn forvandlede kvinderne den til en levende kvinde, som fik navnet G.
- 183 *skuff*: narre. – *Chapeau(ter)*: se n.t.s. 70. – *Branden (...)*: *den brede Steen*: se n.t.s. 97. – *Fænringstolen*: straf i panteleg: Definkventen anbringes i en stol; en af deltagerne foretager et hviskende rundspørge hos de andre om hans mærkværdigheder og fortæller ham svarene (tit smådrillerier). Han skal nu gætte, hvem de forskellige svar kommer fra.
- 184 *Ambufer*: om selskabsdans: tur, hvor man beviser armene. – *Antiged*: hofslighed. – *Trykkeren*: derhåndtag, klinke.
- 185 *mærkelig*: mærkbart.
- 186 *voltige*: gøre luftspring. – *Livorno*: by i Mellemitalien.
- 190 *dépôt amoureux*: fr. førelsset ærgrelse. Bs note i SN: *forløbt Færdighed*. – *overalt dette*: desuden; først og fremmest. – *Kurileme*: øgruppe ved Sibirien østkyst. – *Peter Pauls Havn*: Petropavlovsk, havneby på den NØ-sibiriske halvø *Kamschatka*.
- 191 *Baseraler*: lyttige gilder. – *Pikkenik*: (samtmenskuds)gilde. – *Skamfiling*: skade. – *Mademoiselle* (...): fr. Frøken! jeg elsker Dem.
- 192 *taget Luven fra*: stiller i skyggen. – *hale*: indhente. – *Ragerie*: ragelse. – *kal-fære*: tæte (om skib). – *i samme god Lag*: samtidig. – *Ecaire*: trop.
- 193 *de syn Visefj*: På tempelvæggen i Delphi var indskrevet en række tanke-sprog, der tillagdes d.s.V. Der har været enighed om navnene på de fire, nemlig Thales (6. årh. f.Kr.), Bias (ca. 570 f.Kr.), Pittakos (beg. af 6. årh. f.Kr.), Solon (beg. af 6. årh. f.Kr.), men ikke om de sidste tre; Chilon og Labys herer måske til d.s.V. – *Etastrand Syracis*: Kammerjunker K.B. v. Schirach, son af den ty. historiker og da etatsråd G.B. Schirach, blev først etatsråd 1840. Var 1812-1828 red. af tidskriftet *Politisches Journal*, der var stiftet af faderen. Heri forekommer udtrykket *es kann nicht so bleiben* (ty. »Således kan det ikke forblive«, sang af den ty. digter A.v.

Kotzebue (1761-1819)), som en smørgerlig klage over tiden, til brugt ironisk af B. Etatsraad: titel i 3. rangklasse. Se n.t.s. 90. – *den røde Syrach*: præs ingen (...); se n.t.s. 142. – *Oracle*: her om selvindlysende tankesprog eller spådorn. – *Sophister*: en gruppe gr. filosoffer i 400-tallet f.Kr., kendt bl.a. for deres spidsindighed og skepsis.

194 *visor*: fornøjelig, interessant. – *udførte*: fuldendte. – *humanisme*: vellærdeste. – *insanis aut versus fatus*: bygger på Horats Satirer II, 2, sat. 7, vers 117, hvor Horat's slave Davus siger om sin herre: *Aut insanit homo, aut versus fatus*: manden er gal, eller han skriver vers.

195 *somme*: se n.t.s. 126. – *hændelsesvis*: tilfældigvis. – *Per deum (...)* res: ikke klassisk, men kristen lat; uden bestemt opr.; ældste beleg (i *Revised Medieval Latin Wordlist*) et fra 1564.

196 *gaudeamus igitur*: lat. lad os da glæde os; gl. studentersang. – *Rudefest*: beboelseshus på skibsdekk.

198 *Shawlet*: sjælet. – *tilføradelig*: utvivlsomt.

Skytten paa Aunshjerg

Trykt første gang i novelie- og digtsamlingen *Kernmoda* (1839). Oprykt i *GnN IV*.

Novellen bygger frit på et par beridomserindringer: en karls mord på sin kæreste og den tidlige skytte på Hald Wilh. Johansens død ved et ulykkesstifte. Herom i *L-T* II, 134-136; om mordet i folkelig overlevering, se E. Tang Kristensen: *Danske Sagn*, ny R.k. III, 77 (1931). – Om personalhistoriske enkeltheder, se *SSk* XXIV, 233f.

199 *Aunshjerg*: se n.t.s. 34. – *Etatsraad*: titel i 3. rangklasse (se n.t.s. 90). – *den spermanente Guillotine*: måske ægteskabet. – *Mamille*: næsthøjeste triumf i l'homme. – *Satisfaction*: tilfredsstillelse. – *Tøjreslaget*: et tejret dyrs grænnsområde. – *Skytten*: se n.t.s. 7. – *Legitimifæren*: godtgørelse af et forholds rigtighed. – *General Nansen*: chef i 3. Jy. Dragonegiment; blev 1788 anklaget for embedsmisbrug og gik, skønt frikendt, i russisk tjeneste.

200 *Kehrausen ved Rosbach (...)* Pompadourgeneralen (...)

gamle Fritz: I slaget ved Rosbach 1757 vandt preusserne, anført af den preussiske konge Frederik den Store (1712-1786), over franskmandene; disse anførtes af marškal Soubise, der havde fået kommandoen ved kejser Louis XV's elskerinde Mme Pompadours indflydelse. *Kehraus*; sluttåns i højt tempo. – *Spræppenip*: Versioner af remsen om søstrene Sip, Sipsippen og Sipsippenipsirumsip ses i E. Tang Kristensen: *Danske Dyrgefælter og Kjæderemser* (1896), nr. 570-581. – *Ladefogden*: se n.t.s. 46. – *Ondt i Tiendeme*: kunne være symptom på graviditet.

201 *en Mülmej*: se n.t.s. 35. – *Bilæggerkakelovn*: stueovn med fyring og atræk i